

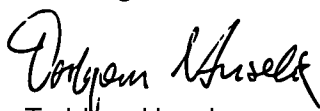
Høringsnotat Sparebankutvalget

I uttalelse fra gruppen av de ledende bankene heter det »bankene ble ikke opprettet for» å gi gaver». Det er helt riktig. I norsk sammenheng fordi man ønsket å få bukt med ågervirksomheter drevet av byborgere med midler. Ønsket om å bringe lånevirkksomhet i mer ordnede og kontrollerbare former motiverte til å starte sparebanker landet rundt i konkurranse med private bankvirksomheter. Grunnkapitalen ble i mange tilfeller overskudd etter oppkjøp og distribusjon av korn i nødstider tidlig på 1800 tallet. Derav kan man med god grunn nytte betegnelsen eierløs som reelt sett er en stiftelse fordi midlene ikke har noen eier. At overskudd av drift, som ikke har gått med til styrking av egenkapitalen for imøtekomme krav ved utlån, er tildelt til nytte for almenheten i stort og i smått.

Utdeling fra den eierløse kapital fortsatte etter at sparebanker fikk anledning til å sideordnet eierkapital først grunnfond, senere egenkapital. Som de fleste har fått med seg er stiftelseskapital, nå grunnfond. Ulikheten mellom kapitalklassene kommer særlig til uttrykk ved tapsdekning fordi egenkapitalen har det beste vern hvilket det etter direktiv vil måtte gjøres noe med. Forøvrig er det slik at årets overskudd fastsettes og fordeles etter brøk. Lovendring åpnet for kundeutbytte. Motivet var at overskudd som akkumulertes ville nødvendigvis forrykke eierbrøken i disfavør av egenkapitalen fordi utbetalinger til allmennyttige formål ville være mindre enn eierkapitalens utbyttekarav. Slik måtte man etablere en ventil, nemlig kundeutbytte. Men var spørsmålet om fondets rettslige status tilstrekkelig vurdert? Det er ikke klare spor etter at så var tilfelle. At dette er nevnt i loven sammen med forsikring kan lede tanken inn mot at det er likeartet. Det er i feil fordi gjensidighetsprinsippet i forsikring bygger på ett annet rettslig grunnlag. Det samme gjelder Coop.

Forhistorien og ikke minst den langvarige praksis taler med vekt mot at overskuddet av den eierløse kapitalen tildeles en snever krets av almenheten, dvs. kunder som man står i kontraktsforhold til.

Stavanger 3.februar 2025

Torbjørn Husebø